

Y-BOCS

Algemene instructies

Het is de bedoeling dat deze vragenlijst wordt gebruikt als een semi-gestructureerd interview. De interviewer dient de items in de aangegeven volgorde af te nemen en de vragen te stellen zoals zij in de vragenlijst staan. Het staat de interviewer echter vrij om meer vragen te stellen om meer duidelijkheid te krijgen. De scores dienen voornamelijk gebaseerd te zijn op wat tijdens het interview wordt gezegd en op observaties tijdens het interview.

Alvorens te beginnen met het stellen van de vragen, geef eerst een definitie van “dwanggedachten” en “dwanghandelingen”.

Leg uit:

Dwanggedachten zijn akelige ideeën, gedachten, beelden of impulsen die regelmatig bij u opkomen. Het kan zijn dat ze tegen uw wil lijken op te treden. Zij kunnen weerzinwekkend voor u zijn, het kan zijn dat u ze zinloos vindt of niet bij u horend.

Dwanghandelingen, aan de andere kant, zijn handelingen of gedragingen waarvoor u een drang voelt om ze uit te voeren, hoewel u weet dat het onzin is of overdreven. Het kan zijn dat u zich soms probeert te verzetten tegen het uitvoeren van de dwanghandelingen, maar dat dit te moeilijk blijkt te zijn. Het kan ook zijn dat u zich net zo lang angstig voelt totdat u de dwanghandelingen helemaal heeft uitgevoerd.

Ik zal u een paar voorbeelden van dwanggedachten en dwanghandelingen geven:

Een voorbeeld van een dwanggedachte is: de steeds terugkerende gedachte of impuls je kinderen iets aan te doen, hoewel je dat nooit zou doen.

Een voorbeeld van een dwanghandeling is: de behoefte om steeds maar weer apparaten, kranen of het slot van de voordeur te controleren voordat je het huis kan verlaten. Hoewel de meeste dwanghandelingen duidelijk zijn waar te nemen, zijn sommige onzichtbaar omdat ze in je hoofd plaats vinden, zoals stilzwijgend controleren, of iedere keer wanneer je een slechte gedachte hebt gehad onzin- zinnigjes bij jezelf zeggen.

Heeft u nog vragen over wat deze woorden betekenen?

Bij herhaalde afname van de vragenlijst is het niet altijd noodzakelijk deze definities en voorbeelden weer opnieuw te noemen, als maar duidelijk is dat de patiënt ze begrijpt. Volstaan kan worden met de patiënt er aan te herinneren dat het bij dwanggedachten gaat om gedachten, ideeën, beelden of impulsen en bij dwanghandelingen om dingen die je moet doen, ook de meer verborgen mentale ‘handelingen’.

Y-BOCS, ernst

Het interview

Beoordeel ieder item in zijn diverse aspecten naar hoe het de afgelopen week tot en met het moment van het interview zelf is gegaan. De scores dienen een weergave te zijn van het gemiddelde aantal keren dat elk item zich in de gehele afgelopen week heeft voorgedaan.

Teksten die worden voorgelezen staan **VET** gedrukt. Alle vetgedrukte woorden dienen **EXACT** en **VOLLEDIG** te worden voorgelezen. Scoor de antwoorden op het scoreformulier.

Instructies, toelichtingen voor de interviewer staan scheef gedrukt.

Geef aan wat de belangrijkste symptomen zijn; namelijk die waar vooral naar wordt gekeken bij de diagnostiek. Denk er wel om dat de DEFINITIEVE score van ieder item een beoordeling moet zijn waarin alle dwanggedachten en dwanghandelingen van de patiënt zijn verdisconteerd.

“Ik zal u nu een aantal vragen stellen over uw dwanggedachten”.

[Verwijs naar de belangrijkste dwanggedachte van de patiënt.]

1. HOEVEELHEID TIJD DIE BESTEED WORDT AAN DWANGGEDACHTEN.

Hoeveel tijd besteedt u aan dwanggedachten? Hoe vaak komen deze dwanggedachten voor?

[Als obsessies bestaan uit kortdurende steeds terugkerende indringende gedachten, dan kan het moeilijk zijn de totale duur die deze in beslag nemen, te schatten. Als dit het geval is, dan wordt de tijd geschat door vast te stellen hoe vaak ze voorkomen. Neem zowel het aantal keren dat de indringende gedachten voorkomen als het aantal uren van de dag dat er sprake van is in beschouwing]

[Vergewis u er van dat ruminaties en preoccupaties die, in tegenstelling tot obsessies, egosyntoon en rationeel (maar overdreven) zijn, niet worden meegerekend.]

0 =	Geen
1 =	In lichte mate: minder dan 1 uur per dag, of af en toe optredend.
2 =	Matig: 1-3 uur per dag, of geregeld optredend.
3 =	In ernstige mate: 3-8 uur per dag, of bijzonder vaak optredend.
4 =	Extreem: meer dan 8 uur per dag, of bijna onafgebroken optredend.

2. HINDER DOOR DWANGGEDACHTEN

In hoeverre belemmeren de dwanggedachten u bij uw sociaal functioneren of bij het vervullen van uw taken/ verplichtingen, bijv. op het werk. Zijn er dingen die u niet meer doet vanwege uw obsessies?

*[Indien momenteel werkloos, bepaal dan hoeveel de werkprestaties of de uitvoering van het werk beïnvloedt zouden worden als de patiënt wel zou werken. Door te vragen: **Stel dat u zou werken in.....**]*

0 =	Geen
1 =	Licht: geringe hinder, zonder het dagelijks functioneren te schaden.
2 =	Matig: duidelijke verstoring van werk of sociale contacten, maar nog steeds beheersbaar.
3 =	Ernstig: veroorzaken aanzienlijke verstoring van het sociale of het beroepsmatige functioneren.
4 =	Extreem: tast alle levensaspecten aan.

3. ONGEMAK/ LAST DOOR DWANGGEDACHTEN

Hoeveel last of ongemak ervaart u van uw dwanggedachten?

[Meestal zal dit ongemak gekenmerkt worden door angst; patiënten kunnen echter ook rapporteren dat hun dwanggedachten hen storen, maar angst ontkennen. Scoor alleen de angst die uitgelokt wordt door de obsessies, niet de gegeneraliseerde angst of de angst gekoppeld aan andere omstandigheden.]

0 =	Geen last of ongemak.
1 =	Licht: zonder al te veel verstoring.
2 =	Matig: storend maar nog wel beheersbaar.
3 =	Ernstig: zeer verstorend.
4 =	Extreem: bijna voortdurende en invaliderende kwelling.

4. VERZET TEGEN DWANGGEDACHTEN.

Hoeveel moeite doet u om u te verzetten tegen de dwanggedachten? Hoe vaak probeert u, als deze gedachten bij u opkomen, ze te negeren of er geen aandacht aan te besteden?

[Alleen de inspanning van het verzetten scoren, niet het succes of het mislukken ervan. De mate waarin de patiënt zich verzet tegen de obsessies, hoeft niet samen te hangen met zijn/haar vermogen om deze daadwerkelijk onder controle te krijgen. Denk eraan dat dit item niet direct de ernst van indringende gedachten meet; het dient eerder dan indicator van de gezondheidstoestand, d.w.z. dit item dient als maatstaf voor de mate waarin de patiënt zich inspant om de dwanggedachten de baas te worden zonder gebruik te maken van vermijdingstechnieken of de uitvoering van dwanghandelingen. M.a.w. hoe groter het verzet van de patiënt, hoe minder gestoord in dit opzicht zijn/haar functioneren is. Er bestaan 'actieve' en 'passieve' vormen van verzet. Patiënten die gedragstherapie ondergaan zullen vaak aangemoedigd worden de obsessieve symptomen tegen te gaan door er niet tegen te vechten (bijvoorbeeld 'laat de gedachten maar komen'; passief verzet) of juist door het opzettelijk oproepen van de verstorende gedachten. Beschouw bij dit item het gebruik van deze gedragstherapeutische technieken als vormen van verzet. In die gevallen waarin de patiënt niet de behoefte voelt zich te verzetten tegen minimale obsessies, dient de score 0 te worden gegeven.]

0 =	Altijd pogingen tot verzet of de symptomen zijn zo onbeduidend dat verzet niet nodig is.
1 =	Probeert meestal weerstand te bieden.
2 =	Geringe poging tot verzet.
3 =	Geeft toe aan alle obsessies zonder pogingen ze onder controle te houden, maar dit gebeurt met enige tegenzin.
4 =	Geeft volledig en gewillig toe aan alle obsessies.

5. MATE VAN CONTROLE OVER DE DWANGGEDACHTEN

Hoeveel controle heeft u over uw dwanggedachten? Hoe goed lukt het u om de dwanggedachten te stoppen of er een andere wending aan te geven? Kunt u ze van u afzetten?

[in tegenstelling tot item 4 is het vermogen van de patiënt om zijn obsessies onder controle te houden meer gerelateerd aan de ernst van de indringende gedachten.]

0 =	Geheel onder controle.
1 =	Veel controle: meestal is het mogelijk de obsessies te stoppen of te verdrijven met enige inspanning en concentratie.
2 =	Matige controle: soms is het mogelijk de obsessies te stoppen of te verdrijven.
3 =	Weinig controle: het lukt zelden de obsessies te stoppen of te verdrijven; het is moeilijk voor de patiënt de aandacht af te wenden.
4 =	Geen controle: de obsessies worden ervaren als geheel onvrijwillig en het is zelden mogelijk het obsessieve denken te veranderen, al was het maar voor een korte periode.

De volgende vragen gaan over uw dwanghandelingen

[verwijs expliciet naar de dwanghandelingen van de patiënt].

6. TIJD DIE WORDT BESTEED AAN HET UITVOEREN VAN DWANGHANDELINGEN

Hoeveel tijd besteedt u aan het uitvoeren van dwanghandelingen?

[als de rituelen voornamelijk dagelijkse activiteiten betreffen vraag dan:]

Hoeveel langer dan andere mensen doet u er, door uw rituelen, over om deze dagelijkse activiteiten uit te voeren?

[als de dwanghandelingen van korte duur zijn en steeds terugkomen, dan kan het moeilijk zijn deze tijd in termen van uren te score. In deze gevallen wordt de tijd geschat door te bepalen hoe vaak ze voorkomen. Neem zowel het aantal keren dat de dwanghandelingen worden verricht als het aantal uren van de dag dat er sprake van is, in beschouwing. Tel het aantal keren dat de dwanghandelingen zich voordoen en niet het aantal herhalingen; bijvoorbeeld: een patiënt die 20 keer per dag zijn handen 5 maal heel snel wast, vertoont 20 keer per dag dwanghandelingen, niet 5 keer of 5 maal 20 (=100). vraag dan:]

Hoe vaak verricht u de dwanghandelingen?

[Meestal zijn dwanghandelingen observeerbaar (bijvoorbeeld handen wassen), sommige zijn echter covert (bijvoorbeeld het in gedachten controleren).]

0 =	Geen
1 =	Licht(minder dan 1 uur per dag wordt besteed aan het verrichten van dwanghandelingen), of het af en toe uitvoeren van dwanghandelingen.
2 =	Matig (1-3 uur per dag wordt besteed aan het verrichten van dwanghandelingen), of frequent verrichten van dwanghandelingen.
3 =	Ernstig (3-8 uur per dag wordt besteed aan het verrichten van dwanghandelingen), of bijzonder vaak worden dwanghandelingen verricht.
4 =	Extreem (meer dan 8 uur per dag wordt besteed aan verrichten van dwanghandelingen), of dwanghandelingen worden bijna onafgebroken uitgevoerd(te groot in aantal om te tellen).

7. HINDER DOOR DWANGHANDELINGEN

In hoeverre belemmeren de dwanghandelingen u bij de invulling van uw dagelijks leven en uw functioneren op het werk. Zijn er dingen die u niet meer doet vanwege uw dwanghandelingen?

[Indien momenteel werkloos bepaal dan wat het effect zou zijn geweest als de patiënt wel zou hebben gewerkt. Stel dat u zou werken in hoeverre...]

0 =	Geen
1 =	Licht: geringe hinder, zonder dat het dagelijkse doen en laten negatief wordt beïnvloed.
2 =	Matig: duidelijke verstoring van werk of het sociaal functioneren, maar nog steeds beheersbaar.
3 =	Ernstig: veroorzaakt een grote mate van verstoring van het sociale of het beroepsmatige van het functioneren.
4 =	Extreem: het hele doen en laten van de patiënt wordt zeer ernstig verstoord.

8. ONGEMAK/ LAST DOOR DWANGHANDELINGEN

Hoeveel last hebt u er van als u gedwongen wordt om uw dwang- handelingen niet uit te voeren? [Hier even pauzeren.] Hoe angstig zou u dan worden?

[Scoor de mate van angst die de patiënt zou ervaren als, zonder dat hij/ zij wordt gerustgesteld, de uitvoering van de dwanghandeling plotseling zou worden verstoord. In de meeste gevallen, maar niet in alle, zorgt de uitvoering van de dwanghandeling voor een reductie van de angst. Als, naar het oordeel van de interviewer, de angst verminderd is door het tegengaan van de dwanghandelingen voor een reductie van de angst. Als, naar het oordeel van de interviewer, de angst verminderd is door het tegengaan van de dwanghandelingen op de hierboven beschreven manier, vraag dan:]

Hoe angstig bent u tijdens het uitvoeren van de dwanghandelingen totdat u er zeker van bent dat zij zijn voltooid?

0 =	Geen.
1 =	Licht: alleen geringe mate van angst bij het niet verrichten van de dwanghandelingen; of: alleen geringe angst tijdens het uitvoeren van de dwanghandelingen.
2 =	Matige angst: de angst zal toenemen maar blijft hanteerbaar gedurende de uitvoering van de dwanghandelingen.
3 =	Ernstige mate van angst: duidelijke, zeer hinderlijke toenemende angst als de dwanghandelingen vermeden worden; of : een duidelijke en zeer hinderlijke toename in de mate van angst tijdens de uitvoering van de dwanghandelingen.
4 =	extreme mate van angst: een alles overheersende angst (paniek) bij iedere poging die erop gericht is de handelingen te veranderen; of: een alles overheersende vorm van angst ontstaat tijdens het uitvoeren van de dwanghandelingen.

9. VERZET TEGEN DWANGHANDELINGEN

Hoeveel moeite doet u om te verzetten tegen de dwanghandelingen?

[Scoor alleen de moeite die gedaan wordt om zich te verzetten, niet het slagen of mislukken van de poging de dwanghandelingen onder controle te krijgen. De mate waarin de patiënt weerstand tegen de dwanghandelingen hoeft niet overeen te komen met zijn/ haar vermogen deze werkelijk onder controle te krijgen. Denk eraan dat dit item niet direct de ernst van de dwanghandelingen meet: het is eerder een maat voor de gezondheidstoestand, d.w.z. de moeite die de patiënt doet om de dwanghandelingen tegen te gaan. Dus hoe meer de patiënt zich probeert te verzetten des te minder verstoord dit aspect van zijn functioneren is. Als de dwanghandelingen minimaal zijn, is het mogelijk dat de patiënt geen behoefte voelt zich te verzetten. In zulke gevallen moet de score 0 gegeven worden.]

0 =	Verzet zich altijd; of: de symptomen zijn zo onbeduidend dat actief verzet nodig is.
1 =	Probeert meestal weerstand te bieden.
2 =	Doet enige poging tot verzet.
3 =	Geeft toe aan bijna alle dwanghandelingen zonder pogingen te ondernemen deze onder controle te krijgen, maar dit gebeurt met enige tegenzin.
4 =	Geeft volledig (willens en wetens) toe aan alle dwanghandelingen.

10. MATE VAN CONTROLE OVER DE DWANGHANDELINGEN

**Hoe sterk is de drang om dwanghandelingen uit te voeren?
Hoeveel controle heeft u over uw dwanghandelingen?**

[In tegenstelling tot item 9 over het verzet is het vermogen van de patiënt om de dwanghandeling te beheersen meer gerelateerd aan de ernst van die dwanghandeling.]

0 =	Geheel onder controle.
1 =	Sterk onder controle; voelt de neiging om de dwanghandelingen uit te voeren maar is meestal in staat de dwanghandelingen onder controle te krijgen.
2 =	Matige controle; er is sprake van een sterke druk tot het uitvoeren van de dwanghandelingen; de patiënt kan slechts met moeite controle daarop uitoefenen.
3 =	Weinig controle; er is sprake van een zeer sterke druk om de dwanghandeling uit te voeren en deze dient volledig te worden afgemaakt/ uitgevoerd; de patiënt kan uitstel slechts met moeite dulden.
4 =	Geen controle; de drang tot dwanghandelingen wordt ervaren als geheel mogelijk om de handeling zelfs maar even niet uit te voeren.

SCORINGSFORMULIER interview

Dwanggedachten:.....(belangrijkste in het ziektebeeld)

Dwanghandelingen:.....(belangrijkste in het ziektebeeld)

[Niet meer dan één dwanggedachte of dwanghandeling als belangrijkste noteren]

Omcirkel de bij het item behorende score.

Dwanggedachten (obsessies)

1	Tijd besteed aan dwanggedachten	0	1	2	3	4
2	Hinder van dwanggedachten	0	1	2	3	4
3	Ongemak /last van dwanggedachten	0	1	2	3	4
4	Verzet tegen dwanggedachten	0	1	2	3	4
5	Mate van controle over dwanggedachten	0	1	2	3	4

Totaal (1 t/m 5):.....

Omcirkel de bij het item behorende score.

Dwanghandelingen (compulsies)

6	Tijd besteed aan uitvoeren van dwanghandelingen	0	1	2	3	4
7	Hinder van dwanghandelingen	0	1	2	3	4
8	Ongemak /last van dwanghandelingen	0	1	2	3	4
9	Verzet tegen dwanghandelingen	0	1	2	3	4
10	Mate van controle over dwanghandelingen	0	1	2	3	4

Totaal (6 t/m 10):.....

Totaalscore (1 t/m 10):.....

Kwaliteit van de antwoorden (omcirkel uw indruk).

- 0 = Uitstekend, geen reden te veronderstellen dat de gegevens onbetrouwbaar zijn;
- 1 = Goed, er zijn factoren aanwezig die de betrouwbaarheid negatief zouden kunnen beïnvloeden;
- 2 = Redelijk, er zijn factoren aanwezig die de betrouwbaarheid zeker verminderen;
- 3 = Slecht, zeer lage betrouwbaarheid.